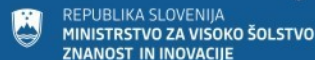

Odprto založništvo

mag. Aleš POGAČNIK,
Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Ljubljana in online, Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani,
2. usposabljanje za podatkovne strokovnjake, 4. 11. 2025

Odprto založništvo

mag. Aleš Pogačnik

ales.pogacnik@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, vodja in glavni urednik Založbe ZRC

torek 4. november 2025 ob 13:30–14:30

Znanstveni prispevek v dobi odprte znanosti: kaj in kje?

1. Monografija
2. Članek
3. Raziskovalni podatki
4. Drugo

Drugo

1. Blog (spletni dnevnik), forumi, podkasti:

- [Vsakdanjik](#) (2020), [FootNotes](#) (2025); [Kvarkadabra](#) (1997), [Alternator](#) (2020); [Hypotheses](#) (2007)
- [Scientific American](#) (1996), [Aeon](#) (2012), [TED](#) (2012); [StackExchange](#) (2009)

2. Družabna omrežja ipd.

- [Facebook](#) (2004); [Academia.edu](#) (2008), [ResearchGate](#) (2008); [CrowdHelix](#) (2012); [Publons](#) (2012), [Rescognito](#) (2019)

3. Predobjave (*preprints*) in recenzije po objavi (*post-print reviews* ali *post-publication peer reviews*):

- [arXiv](#) (1991), [PubPeer](#) (2012), [ScienceOpen](#) (2013), [Preprints.org](#) (2016);
- [F1000Research](#) (2013), [Open Research Europe](#) (2021);
- [Hypothes.is](#) (2011), [Pundit](#) (2012)

4. Eksperimentalni protokoli: [Protocols.io](#) (2012)

5. Predhodna registracija: [Open Science Framework](#) (2013)

Raziskovalni podatki

[Uredba o izvajanju znanstvenoraziskovalnega dela v skladu z načeli odprte znanosti](#) (29. 5. 2023) in
[Obrazložite vsebinskih rešitev Uredbe o izvajanju znanstvenoraziskovalnega dela v skladu z načeli odprte znanosti](#) (25. 10. 2023)

- Morajo biti **digitalizirani** in opremljeni z metapodatki, zanj mora veljati načelo FAIR (findable, accessible, interoperable, reusable).
- Omogočijo **ponovitev raziskav**.
- **Odgovornost** glede presoje /.../ imajo izvajalci/raziskovalci.
- Treba je upoštevati tudi **področne posebnosti** /.../
- Data Management Plan (DMP) / Načrt ravnanja z raziskovalnimi podatki

(MDDP)

»Odpri, kolikor je mogoče, zapri, kolikor je nujno.«

- [RDA](#) (Research Data Alliance, 2013)
- Trusted repositories / Zaupanja vredni repozitoriji: *[CoreTrustSeal](#) (2017)
 - univerze (2010–2013), [DiRROS Data](#) (2020), *[CLARIN.SI](#) (2014), *[ADP](#) (1997)
 - *[Zenodo](#) (2013), *[HAL](#) (2001); [Figshare](#) (2011)
 - [CESSDA](#) (1976), [re3data.org](#) (2012), [FAIRsharing](#) (2016)

Revije

1. Plačljive revije

- plenilske revije
 - [Think, Check, Submit](#) (2015)
 - [Cabell's Predatory Reports](#) (2020; naslednik Beal's List, 2008–2017)
- revije, pri katerih objave (morda) pokriva financer
 - [Open Policy Finder](#) (od 2024, 2003–2024 Sherpa Romeo)
 - [Journal Checker Tool](#) (2021, PlanS)
 - [Odperte objave](#) (2023)
- durge revije (komercialnih) založnikov
 - [Ulrichsweb](#) (1932, ProQuest)
 - [OpenAPC](#) (2014)

2. Neplačljive

- [DOAJ](#) (Directory of Open Journals, 2003)
- [DDH](#) (Diamond Discovery Hub, 2025)

3. Slovenske

- [BIBLIO-A](#)
- [BIBLIO-B](#)

Kaj je diamantna revija

- Trajni identifikator (npr. ISSN).
- Znanstvena revija.
- Odprti dostop (z navedenimi odprtimi licencami).
- Brez pristojbin (za avtorje in bralce).
- Odprtost za vse avtorje (ne le npr. za avtorje lastne ustanove).
- V lasti skupnosti (in ne komercialnih založnikov).

Kako narediti članek

1. **Preverljivost:** vsako znanstveno delo mora bralcu omogočiti, da bo do enakih zaključkov lahko prišel tudi sam; v njem morata biti jasno opisana uporabljena metodologija in gradivo.
2. **Izvirnost:** naslovniki recenzije morajo (iz)vedeti, ali oziroma kako avtor dela povzema stara dognanja, kaj pa je njegov izvirni prispevek.
3. **Argumentiranost:** osnovne teze dela morajo biti jasno in nazorno izpeljane, besedilo pa mora biti (tudi jezikovno) razumljivo; praviloma ima znanstveno delo hierarhično urejene (oštevilčene) naslove in predvidljivo strukturo.
4. **Strokovnost:** v delu, namenjenem strokovni javnosti, je pomembno, kaj je avtor naredil doslej, kje je deloval, pa tudi to, da uporablja (sodobno) strokovno terminologijo in jezik, ki ga razume njegova ciljna skupina.
5. **Etičnost:** to je najbolj ohlapno (univerzalno) načelo, ki ga mnoge znanstvene revije posebej izpostavljajo z Izjavo o etiki objavljanja in zlorabah pri objavljanju (Publication Ethics and Publication Malpractice Statement); povzema ga npr. tudi Evropski kodeks raziskovalne poštenosti

Struktura članka

1. Naslov / *Title*
2. Avtorji / *Authors*
3. Ključne besede / *Keywords*
4. Izvleček / *Abstract*
5. Uvod / *Introduction* = **O čem govori?**
6. Metode / *Methods* = **Kaj sem naredil?**
7. Rezultati / *Results* = **Kaj sem ugotovil?**
8. Razprava, zaključki, povzetek / *Discussion, Conclusion, Summary* = **Kaj to pomeni?**
9. Zahvale / *Acknowledgements*
10. Viri in literatura / *References*

Kaj naj vsebujeta domača stran in pdf članka

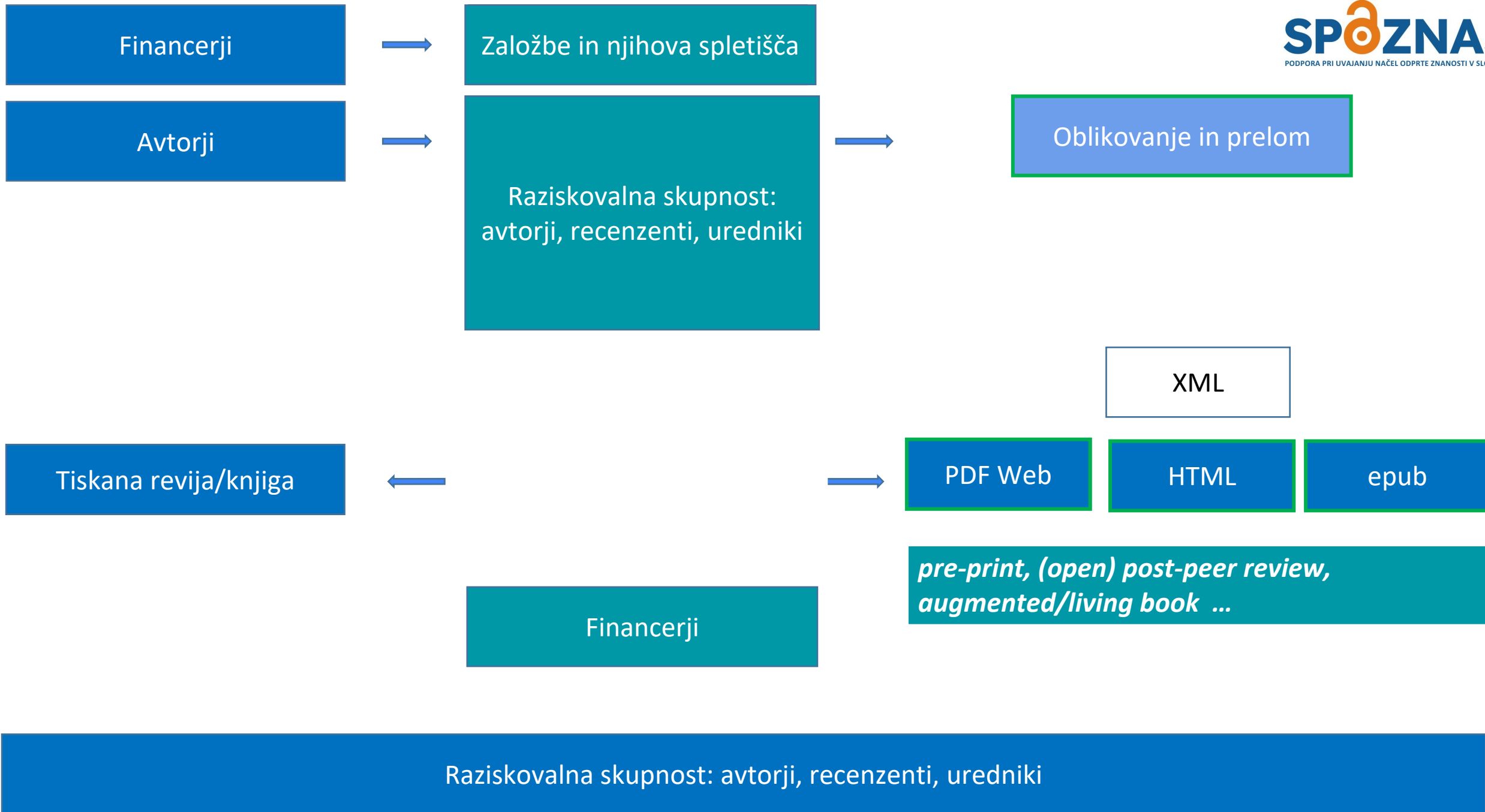
[Kakovost publikacij v diamantnem odprtem dostopu: smernice, politike in predloge za založnike revij v diamantnem odprtem dostopu](#)

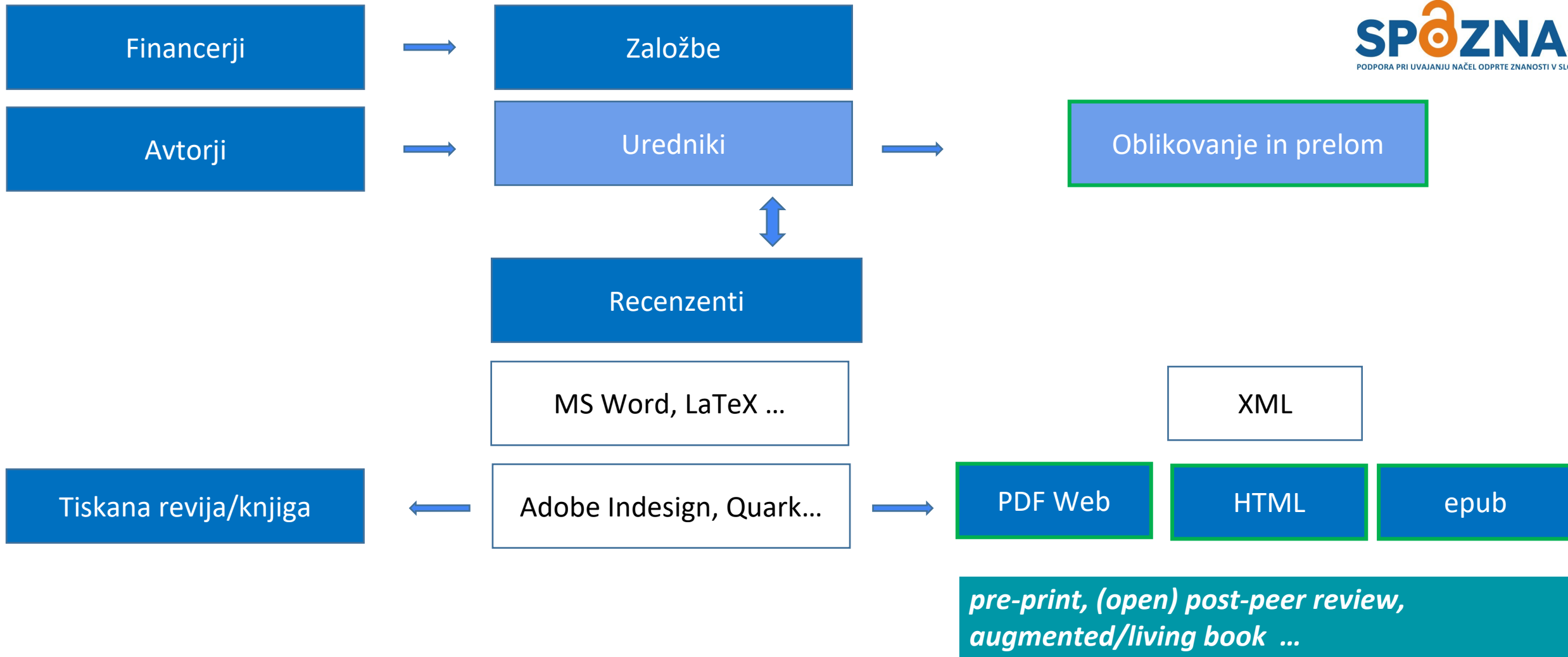
(Kuchma, Ševkušič 2025)

- **Naslov revije, letnik, številka, leto izdaje in številka (ali podatek o straneh) članka**
 - Spletni in/ali tiskani ISSN revije
 - Ime založnika
- **Naslov članka (večjezični)**
 - Povzetek (večjezični)
 - Ključne besede (večjezično)
 - Tip članka (npr. znanstveni članek, študija primera, pregledni članek, ocena, poročilo itd.)
 - Trajni identifikator članka: DOI (Digital Object Identifier) ali ARK (Archival Resource Key), Handle ali URN
 - © copyright: kdo je lastnik avtorskih pravic
 - Creative Commons: pod kakšno licenco
- **Polna imena avtorjev**
 - ORCID (Open Researchers and Contributor ID – osebni trajni identifikator)
 - Institucionalna pripadnost avtorjev
 - ROR (Research Organization Registry – trajna identifikacijska oznaka ustanove)
 - Drugi avtorji in njihovi prispevki
- Informacije o financiranju
- Izjava o navzkrižju interesov
- **Viri / Literatura**
 - Izjava o dostopnosti raziskovalnih podatkov
 - Dodatno gradivo

Monografije

<i>Članek / Revija</i>	<i>Monografija</i>
večina STEM in angleščina	večina SSH in domači jeziki
večavtorstvo pogostejše, aktualnejše krajše obdobje	v povprečju dolgotrajnejše in enoavtorske
standarden recenzentski postopek	nedosleden recenzentski postopek
bibliometrija je močno usidrana	slaba pokritost z indeksi in različnimi metrikami
nepredmeten objekt	knjiga je predmet , forma in prodaja sta pomembni
zadošča blagovna znamka (ime/ugled revije)	specifičnost pri trženju vsakega naslova
navadno le eno izhodišče (naročnine, neposredno založnik)	raznovrstnost pri distribuciji in prodajnih poteh, malim založnikom distribucija predstavlja problem
paketna prodaja e-revij in utečena distribucija	paketna prodaja je neobstoječa ali redka
odprti dostop z licencama, kot sta CC BY in CC BY-SA	prosti dostop in odprte licence niso tako samoumevne
DIAMAS (2022)	OA Books Toolkit (2020); Thoth (2021); COPIM , 2019); DOAB (2012)
OJS (2001), Janeway (2017), Kotahi (2021)	Pressbooks (2011), OMP (2013), Fulcrum (2016), Manifold (2017)

Raziskovalna skupnost: avtorji, recenzenti, uredniki, financerji

Založbe in njihova spletišča

Raziskovalna skupnost:
avtorji, recenzenti, uredniki

Oblikovanje in prelom

XML

Tiskana revija/knjiga

PDF Web

HTML

epub

Financerji

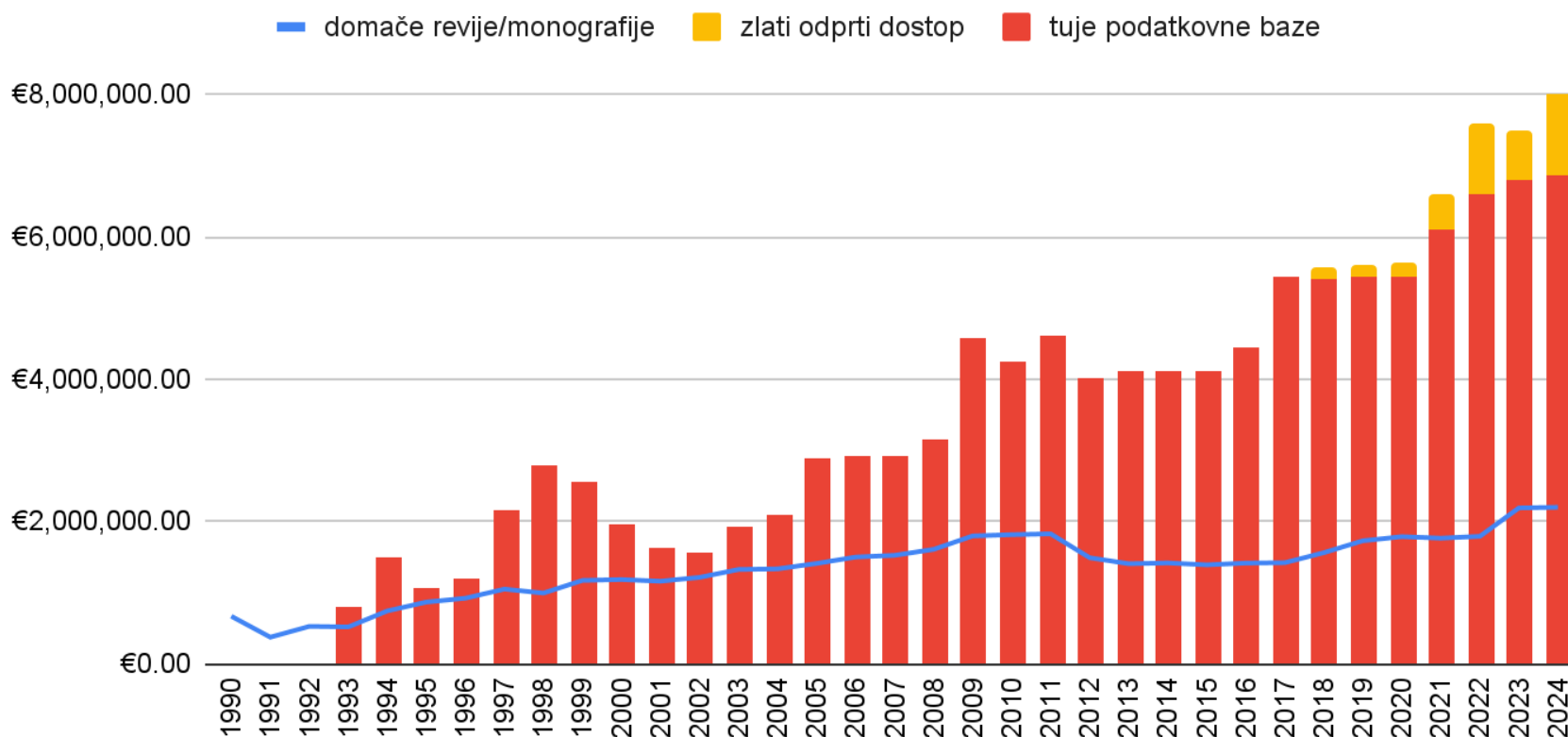
*pre-print, (open) post-peer review,
augmented/living book ...*

Raziskovalna skupnost: avtorji, recenzenti, uredniki

Namesto zaključka

Razmerje med financiranjem domače in tuje znanstvene publicistike v Sloveniji (1990–2024)

ARIS/ARRS letna poročila

Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani
Central Technical Library at the University of Ljubljana
Trg republike 3, SI-1000 Ljubljana
Slovenija / Slovenia

Uredniški odbor:

dr. Tea Romih, CTK (odgovorna urednica)
Barbara Bradaš Premrl, ZRS Koper
Brina Klemenčič, UKM
dr. Mojca Kotar, UL
dr. Miha Peče, ZRC SAZU

Hvala!

